

УДК 378.147.091.3:811 (045)

ОСОВА Ольга Олексіївна,
доцент кафедри іноземної філології,
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-
педагогічна академія» Харківської обласної ради,
кандидат педагогічних наук, Україна

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

***Анотація.** У процесі проведеного дослідження виявлено, що однією з умов ефективного запровадження інноваційних технологій навчання іноземних мов є розроблення відповідного навчально-методичного забезпечення, основними напрямками реалізації якого є, по-перше, розроблення програм, що активізують інноваційну діяльність суб'єктів педагогічного процесу; по-друге, розроблення навчально-методичного забезпечення, що необхідне для реалізації цих програм. Перший напрям було конкретизовано через розроблення програм навчальних курсів «Сучасні підходи до викладання іноземної мови» та «Інноваційні підходи до викладання іноземної мови», які введено у процес професійної й практичної підготовки майбутніх учителів іноземної мови. Завдання щодо забезпечення методичного супроводу для розроблених програм носило системний характер і комплексно охоплювало питання, закладені в їх змісті.*

***Ключові слова:** викладач; студент; педагогічний вищий навчальний заклад; інноваційні технології; навчання іноземних мов; навчальна програма; навчально-методичне забезпечення; методичний супровід.*

Постановка проблеми. Сучасна система підготовки майбутніх учителів перебуває на етапі модернізації в галузі вищої освіти, а також законодавчих змін [1]. Ці процеси спричинені інтеграційними і глобалізаційними тенденціями, намаганнями наблизити вітчизняну систему освіти до європейської, а також вимогами суспільства до таких фахівців. У зв'язку з цим особливого значення в підготовці набуває іншомовний складник. Відтак, виникає потреба пошуку нових технологій навчання іноземних мов. Традиційні методи вже не повністю задовольняють навчальні потреби і сформульовані вимоги до фахівця нової генерації, оскільки зміна освітньої парадигми змінює відносини між викладачем і студентом. Нині ми говоримо про суб'єкт-суб'єктні відносини, активну роль того, хто навчається, а також зміну ролі викладача, який набуває функції координатора освітнього процесу, а не ретранслятора знань [3]. Усе це змушує викладачів педагогічних вищих навчальних закладів шукати нові шляхи, опановувати і впроваджувати інноваційні технології навчання іноземних мов, що дозволяє реалізувати зазначені вище функції. Реорганізація навчального процесу на базі нових технологій ставить завдання забезпечення необхідної якості підготовки фахівців, адаптації змісту освітніх програм і розроблення навчально-методичного забезпечення відповідно до потреб міжнародного ринку праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти застосування інноваційних технологій у професійній діяльності знайшли висвітлення в таких напрямках: теоретичні питання педагогічної інноватики (Л. Гусак, Л. Даниленко, І. Дичківська, І. Підласий, С. Сисоева, М. Чепіль, О. Шапран та ін.); упровадження педагогічних технологій у вищих навчальних закладах (В. Паламарчук, О. Пехота, І. Прокопенко, Г. Селевко та ін.). Науковці звернули увагу на застосування педагогічних інновацій в освітньому процесі школи (Л. Березівська, І. Богданова, О. Коберник та ін.); творче зростання вчителя в умовах інноваційної діяльності (І. Аркін, А. Гільбух, В. Загвязинський, М. Поташнік, Н. Юсуфбекова та ін.); готовність педагога до інноваційної діяльності (О. Біляковська, Т. Демиденко, Н. Клокар, К. Макагон, Т. Перекрестова, В. Уруський та ін.).

Проблему застосування інноваційних технологій у навчанні іноземних мов розглядали такі зарубіжні вчені, як Д. Фріман, П. Рейлі, Дж. Річардз, Т. Роджерз, Т. Селсбері, С. Севігнон, І. Тінг, М. Туллі, М. Варшауер та ін.

Водночас аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових джерел дає підстави стверджувати, що проблема навчально-методичного забезпечення реалізації інноваційних технологій навчання іноземних мов студентів вищих педагогічних закладів освіти протягом багатьох років не була предметом спеціальних наукових досліджень. У сучасній педагогічній науці бракує праць, у яких було б представлено змістово-методичний аспект досліджуваної проблеми.

Мета статті – презентувати досвід навчально-методичного забезпечення реалізації інноваційних технологій навчання іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. У процесі проведеного дослідження виявлено, що однією з умов ефективного запровадження інноваційних технологій навчання іноземних мов є розроблення відповідного навчально-методичного забезпечення, основними напрямками реалізації якого є, по-перше, розроблення програм, що активізують інноваційну діяльність суб'єктів педагогічного процесу; по-друге, розроблення навчально-методичного забезпечення, необхідного для реалізації цих програм.

Перший напрям було конкретизовано через розроблення програми навчального курсу «Сучасні підходи до викладання іноземної мови», який уведено в процес професійної і практичної підготовки майбутніх учителів іноземної мови в Харківській гуманітарно-педагогічній академії, які отримували освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст», а також програми навчального курсу «Інноваційні підходи до викладання іноземної мови у ВНЗ», який уведено у процес професійної й практичної підготовки майбутніх учителів іноземної мови, які отримують освітньо-кваліфікаційний рівень «магістр».

Перед курсом «Інноваційні підходи до викладання іноземної мови у вищій школі» ставляться такі завдання: 1) створити для студентів широку теоретичну базу, що розкриває загальні й спеціальні закономірності процесу навчання іноземної мови як засобу спілкування, освіти, виховання й розвитку, яка включає, крім методичних знань, також знання з суміжних із методикою наук (психолого-педагогічних, філологічних), і на цій основі сформулювати уявлення про зміст і структуру інноваційної педагогічної діяльності викладача іноземної мови; 2) ознайомити студентів із найбільш відомими інноваційними підходами, системами і методами, формами і засобами навчання іноземної мови, а також сформулювати в них уміння творчо застосовувати свої знання на практиці з урахуванням конкретних умов; 3) на базі одержаних теоретичних знань розвивати у студентів інноваційне мислення, яке допоможе майбутнім викладачам іноземної мови у вирішенні різноманітних методичних задач, що виникають у навчально-виховному процесі з іноземної мови у вищій школі; 4) сприяти формуванню соціокультурної компетенції майбутнього викладача іноземної мови [2].

Програма базується на модульній організації навчання. До кожного модуля розроблено тестові завдання, які дозволяють перейти студентам на «рейки самонавчання». Окрім того, передбачено заходи і для систематизації знань через вивчення опорних матеріалів до всіх тем.

У подальшому перед нами постало завдання щодо забезпечення методичного супроводу розроблених програм. Ця робота носила системний характер і комплексно охоплювала питання, що закладені в їх змісті. Її результатом став навчально-методичний посібник «Методика та практика проведення тематичних заходів під час викладання професійно-орієнтованих дисциплін», що підготовлений у співавторстві з викладачами кафедри іноземної філології. Посібник вміщував моделі тематичних заходів на основі використання інноваційних технік та інформаційно-комунікаційних

технологій навчання. Основна мета представленого посібника полягала в розвитку і вдосконаленні професійно-педагогічної компетентності вчителів і викладачів іноземної мови, розвитку творчих здібностей майбутніх педагогів, а також ознайомленні з можливостями сучасних технологій у навчанні іноземної мови. Опитування викладачів і студентів щодо важливості й актуальності зазначеного видання у процесі вивчення іноземних мов виявило значний інтерес до практичних розробок занять на основі використання інноваційних технологій навчання. Це стало підставою для поглибленого вивчення інноваційних технологій навчання іноземних мов.

Результатом цієї роботи стало розроблення наступного методичного посібника за участю автора дослідження: «Театралізована діяльність на заняттях іноземних мов», що включав розгорнуті рекомендації щодо постанови драматичних творів, п'єс, позааудиторних заходів під час організації професійно-педагогічної взаємодії суб'єктів навчання. Для більш глибокого розуміння ролі театралізованої діяльності під час навчання іноземних мов майбутніх учителів іноземної мови в посібнику представлено історичні відомості щодо виникнення театралізованого методу і схарактеризовано ключові іншомовні компетенції, що розвиваються у процесі використання технології театралізованого навчання.

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що викладачі іноземних мов вищих педагогічних навчальних закладів України у процесі підготовки студентів в основному використовують підручники британських (Pearson Longman, MacMillan, Express Publishing, Oxford University Press), німецьких (Hueber, Langenscheidt, Cornelsen, Klett) і французьких (Cle International, Hachette) видавництв навчальної літератури, оскільки, у порівнянні з вітчизняними, вони спрямовані на формування у студентів іншомовної комунікативної / професійної компетентності. Проте, як показало опитування викладачів вищих педагогічних навчальних закладів, незважаючи на те, що автентичні підручники і посібники з іноземних мов є комунікативно спрямованими навчальними матеріалами, що охоплюють усі види мовленнєвої діяльності, як правило, належним чином проілюстровані, мають широкий спектр інноваційних методів навчання, вони не враховують специфіки умов викладання іноземної мови в педагогічному ВНЗ України, а також труднощів вивчення цієї мови на базі української, презентують лише загальну культуру країни, мова якої вивчається.

Це стало підставою для укладання автором дослідження навчально-методичного посібника «Konjunktiv» з дисципліни «Друга іноземна мова. Німецька», «Методичних вказівок до практичного перекладу складнопідрядних речень у німецькій мові», «Методичних вказівок щодо організації позааудиторного читання в системі вивчення курсу «Друга іноземна мова. Німецька», у яких представлені комплекси комунікативних вправ і завдань, що спрямовані на розвиток творчого потенціалу студентів – майбутніх педагогів. До останніх належать дискусії, обговорення, дебати, проектні роботи, що спрямовані на підготовку майбутнього вчителя. Як показало проведене дослідження, використання представленого навчально-методичного супроводу в практиці вищих педагогічних навчальних закладів сприяло тому, що студенти, окрім засвоєння лексичних одиниць, граматичних структур і вміння спілкуватися іноземною мовою, навчалися вести бесіду, організовувати аудиторію, підбивати підсумки сказаного, об'єктивно оцінювати те, що відбувається. Завдяки цьому реалізовувалася педагогічна спрямованість підготовки майбутнього вчителя іноземної мови.

Надаючи важливого значення здоров'язберігаючим технологіям у процесі реалізації інноваційних технологій навчання іноземних мов, автором дослідження разом із викладачами кафедри педагогіки та психології, кафедри іноземної філології ХГПА було укладено навчально-методичний посібник «Фізкультхвилинки та ігри на перервах», у якому обґрунтовувалося важливість проведення фізкультхвилинок та ігор, надано рекомендації щодо їх проведення іноземною мовою.

Водночас була виявлена недостатня увага до забезпечення методичними матеріалами інноваційної науково-дослідницької роботи студентів. Тож було прийнято рішення по усуненню цього недоліку. У межах реалізації зазначеного завдання на засадах системності було розроблено «Методичні рекомендації щодо виконання та захисту дипломних робіт зі спеціальності 7.010103 «Педагогіка і методика середньої освіти. Англійська мова»», а також навчально-методичний посібник «Види навчально- та науково-дослідної роботи студентів», що комплексно охоплювали всі види навчальної й науково-дослідницької роботи фахівця, схарактеризовували методи педагогічних і лінгвістичних досліджень, вміщували інформацію щодо створення візуального супроводу під час виступу на конференціях, захисту курсових, дипломних робіт. Так, у розділі «Методичні рекомендації щодо створення візуального супроводу навчального процесу» подано структуру мультимедійної презентації, вимоги до її змісту, вказівки щодо створення мультимедійних презентацій, елементи слайдової презентації, використання анімаційних ефектів. Такий підхід до організації науково-дослідницької роботи студентів – майбутніх педагогів переслідував головну мету – формування готовності до використання інноваційних технологій навчання через розвиток творчих здібностей, що необхідні для реалізації інноваційної компетенції майбутніх педагогів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, навчально-методичне забезпечення реалізації інноваційних технологій навчання іноземних мов забезпечує: впровадження ігрових технологій, інтерактивності навчання; можливість самоконтролю; організацію навчання з урахуванням індивідуального темпу опрацювання навчального матеріалу, початкового рівня знань і навичок студента з іноземної мови; взаємодію з іншими учасниками навчального процесу не тільки під час аудиторної роботи, але й у процесі виконання самостійної роботи; надання регульованого характеру самостійній роботі з іноземної мови; можливість розширення навчального простору, що обмежений програмою й підручником, через аналіз інформаційних джерел Інтернет, та розширення знань майбутньої професії вчителя; сприяння створенню іншомовного комунікативного середовища; використання творчих завдань, що передбачають пошук і аналіз; упровадження наскрізної проектної роботи студентів; розв'язання проблемних і ситуативних завдань, у яких моделюються певні професійні ситуації; пріоритет комунікативних технологій, що передбачає можливість формувати в користувача вміння й навички іншомовного спілкування в усній і писемній формах.

Перспективу подальших наукових розвідок убачаємо в дослідженні проблеми формування готовності майбутнього вчителя іноземної мови до застосування інноваційних технологій навчання, а також критеріїв визначення цієї готовності.

Список використаної літератури

1. Котенко О. В. Особистість вчителя у процесі іншомовної взаємодії на уроках іноземної мови : materialy VIII mezinárodní vědecko – praktická conference [«Efektivní nástroje moderních věd - 2012»] – Díl 19 Pedagogika. – Praha: Publishing House «Education and Science» s.r.o. – Stran. 65–69.
2. Осова О. О. Інноваційні підходи до викладання іноземної мови у ВНЗ : програма навчальної дисципліни / О. О. Осова ; Муніципальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. – Харків, 2017. – 15 с.
3. Пономарьова Г. Ф. Нові педагогічні технології : навч.-метод. посіб. / Г. Ф. Пономарьова, О. О. Бабакіна, С. Б. Беляєв. – Харків : ХГПА, 2013. – 282 с.

References

1. Kotenko, O. V. (2012). Teacher's personality in the process of foreign language interaction at foreign language lessons. *Materialy VIII mezinárodní vědecko – praktická conference «Efektivní nástroje moderních věd - 2012»*. Prague: Publishing House «Education and Science», 65–69 (in Ukr.)
2. Osova, O. O. (2017). *Innovation approaches to foreign language teaching in higher educational establishments: educational program*. Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian Pedagogical Academy» of Kharkiv Regional Council. Kharkiv (in Ukr.)

3. Ponomarova, H. F., Babakina, O. O., & Bieliaiev, S. B. (2013). *New pedagogical technologies*. Kharkiv: КНРА (in Ukr.)

Abstract. *Osova O. O. Educational and methodological support for innovation technologies realization in foreign language teaching.*

Introduction. *Modern system of future teachers training is undergoing modernization in sphere of higher education as well as legislative changes. These processes are caused by integration and globalization tendencies, efforts to approximate national educational system to European standards. Consequently, a foreign language component in education is getting more and more important. So, a necessity arises to search for new technologies in foreign language teaching. Reorganization of the educational process on the grounds of new technologies sets the task to adapt the content of the educational programs and to develop educational and methodological support in accordance with the demands of the international labor market.*

Purpose. *The aim of the article is to present the experience of the educational and methodological support for the realization of innovation technologies in foreign language teaching in higher educational establishments.*

Results. *In the course of the research it has been found out that one of the conditions to effectively implement innovation technologies in foreign language teaching is to work out corresponding educational and methodological support. The main stages of its realization include: firstly, development of the programs that activate innovation activity of the pedagogical process subjects; secondly, working out the educational and methodological support, which is necessary for the realization of the developed programs. The first stage was realized through the development of the educational program for the academic discipline «Modern approaches to foreign language teaching», as well as the educational program for the academic discipline «Innovation approaches to foreign language teaching in higher educational establishments». After that we faced the necessity to work out the methodological support for the developed programs. This work was carried out systematically and covered the whole range of the questions included in its content. As a result, educational and methodological manuals «Methodology and practice of theme events holding in the course of professionally-oriented disciplines teaching», «Theatrical activities at foreign language lessons», etc. were developed. These teaching aids present the models of theme events on the grounds of innovation techniques application and information-communicative educational technologies, detailed recommendations as for the production of drama, plays, extracurricular activities in the process of professional pedagogical interaction of the subjects of education, etc.*

Originality. *The author has for the first time improved the educational and methodological support for the realization of innovation educational technologies in the process of foreign language teaching in higher pedagogical educational establishments. It includes the package of teaching methodological aids and suggests a variety of active forms and methods of education which can be used in class or as extracurricular educational activities.*

Conclusion. *Educational and methodological support for the realization of innovation technologies in foreign language teaching promotes implementation of edutainment technologies, interactive studying; ensures cooperation of the participants of the educational process not only in class, but also in the course of self-work; regulates the character of self-work on foreign languages; enables to widen the educational area, limited by the program and the textbook, through the analysis of the Internet data source, which, in its turn, broadens the knowledge about the future teaching profession; encourages the development of foreign language communicative environment; application of creative tasks based on search and analysis; implementation of students' continuous project work; solution of problem and situational tasks that model certain professional situations.*

Key words: *lecturer; student; higher pedagogical educational establishment; innovation technologies; foreign language teaching; educational program; educational and methodological software; methodological support.*

Одержано редакцією 25.09.2017
Прийнято до публікації 04.10.2017